

MORA DA SAM JEDNOM
HODALA PO MEKOJ TRAVI

MORA DA SAM JEDNOM HODALA PO MEKOJ TRAVI

Karolina Šuti

S nemačkog prevela
Nikolina Zobenica

Naslov originala
Carolina Schutti:
EINMAL MUSS ICH ÜBER WEICHES
GRAS GELAUFEN SEIN

Copyright © 2012 by Otto Müller Verlag, Salzburg
Copyright © 2018. za srpsko izdanje, Heliks

Izdavač
Heliks

Za izdavača
Brankica Stojanović

Urednik
Bojan Stojanović

Lektor
Vesna Đukić

Štampa
Artprint Media, Novi Sad

Prvo izdanje

Knjiga je složena
tipografskim pismom
Janson Text

ISBN: 978-86-86059-98-7

Smederevo, 2018.

www.heliks.rs

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

mojom bakama

I

Babuška

*Samo započni, rekla je Maja,
te brojne prve rečenice.*

Ne zove se babuška nego matrjoška, kazala mi je baba tetka, jedina tetka mog oca, pri čemu ona uopšte nije znala ruski. Bila je u pravu, ali ja joj nisam verovala. Ja sam svoju babušku uvek tako zvala i pažljivo je tresla i rastavljala i ponovo sastavljala i onu najmanju podrobno proučavala, da li i ona može da se otvori kao i sve ostale, tajnim mehanizmom, jer nisam verovala da sam u nekom trenutku došla do poslednje.

Noću bih često ležala budna i lutala pogledom po sobi, i pričala velikoj babuški kako kuća izgleda spolja, i bašta, široko razvučeno selo, senka koja se pre više od pola godine spustila na veliki deo kuća. Govorila sam o dolini i njenim šumovitim obroncima, o čvrsto razapetom noćnom nebu iznad nje. Plašilo me je što niko nije mogao da kaže šta je iza njega. Ali možda je samo trebalo postaviti pravo

pitanje da bi se dobio odgovor. Babuška bi me posmatrala svojim krupnim očima a ja sam je otvorila i izvadila najmanju lutkicu, nežno je položila na dlan, ljuljala je, čudila se kako je izgledala odraslo.

Moja бабушка se izgubila, hteli su da verujem da je tako, ali to je bilo nemoguće. Nikada je nisam nosila napolje. Možda je moja tetka odlučila da sam prevelika za lutke i jednog dana je sakrila na tavanu ili ju je bacila, možda ju je uznemiravalo mrmljanje iz moje sobe svake večeri. Nikada nisam pitala.

Pričala sam Mareku o бабушки i on mi je sklonio kosu iza uva i poljubio me u čelo.

Moje kohanje, prošaputao je, i razumela sam ga, iako nisam znala poljski, a beloruski prvih godina mog života izgubio se isto kao i бабушка.

Marek je imao malu drvenu kuću sa zapuštenom baštom. Ponudio je starom Valteru novac za rad u bašti, ali ovaj je samo sklonio nekoliko grana, a kositi se nije moglo jer je kod ograde i oko kuće bujalo previše žbunja, barem je Valter tako rekao. Ostavio je žbunje i kupio sebi rakiju.

Marek nije pio rakiju, nikada nije pio. Oči su mu ipak ponekad bile crvene kad bi sedeo na prozoru i gledao napolje.

Nisu umrli jedno za drugim, kao što je red, jednom mi je ispričao Marek, već prvo stric, onda baka, zatim je umro Miša, njegov omiljeni nećak, obesio se o drvo, o drvo koje je njegov deda zasadio za strica. O majci i ocu nije govorio, ali svako je znao šta se desilo, samo što niko nije umeo da

objasni zašto se Marek kao mladić doselio baš u to selo, zašto se nakon rata nije vratio kući.

Zaboravi na sve to, rekao je Marek, zatim je obrisao oči, zaboravi. Ipak nisam zaboravila i pitala sam tetku može li da mi ispriča bar nešto o Mareku. Strana u senci je loša, odgovorila je, i brzo dodala, šta me se to tiče. Pitala sam je zašto su onda kuće tu, ako je strana u senci tako loša, ali na to nisam dobila odgovor.

Sneg je rano pao i dugo ostao, u kasno leto se već u četiri sata morala oblačiti vunena jakna kad bismo hteli da se igramo napolju. U bašti su rasle samo nana i kamilica, vlašac i mirođija. Trava je bola stopala kad bih bosa trčala po njoj, ali nisam mogla ni da zamislim meku travu. Ili više nisam mogla. Naime, kao malo dete mora da sam hodala po mekoj travi, barem jednom, jer mi je godinama kasnije tetka dala fotografiju na kojoj sam bila s majkom u nekom parku. Imala sam kratku, belu haljinicu sa izvezenim cvećem i ručno prišivenom čipkom na kragu, majka me je držala za ruku, smešila se u objektiv i nije bila mirna tokom fotografisanja, jer joj je ruka bila nejasna kao i lice. Stajale smo bosonoge na travi, izgledala sam nesigurno, oči su mi bile širom otvorene, usta zjapeća pukotina.

Moja tetka nije želela da posećujem Mareka, bilo bi bolje da se igram s drugim devojkama, smatrala je. Pretvarala sam se da sam se celo popodne igrala vije i preskakanja lastiša, na putu kući bih kleknula na livadu i dlانovima prešla preko vlažne zemlje. Ponekad, kad sam imala

dovoljno vremena, legla bih u travu i posmatrala oblake koji bi dobili ružičastocrvenu boju i na svetlu sam gledala bezbrojne male insekte koji su preplavili nebo i od kojih bi vazduh postao nemiran.

Nije tačno da sam htela da se pretvorim u insekta i odletim, jer ne bih daleko stigla. I nisam htela da budem nijedna životinja, iako je tada bilo uobičajeno imati omiljenu životinju i znati sve o njoj.

Fini me je nakon škole pitala koja bih životinja volela da budem i dodala u jednom dahu da ne treba da odgovorim, da zna, sigurno neka ptica – ili anđeo, da bih mogla da odletim do svoje majke. Nisam htela da odletim do majke, jer ispod zemlje je bilo tesno i hladno, tetka mi je tako rekla i ja sam joj verovala.

Ima različitih babuški. Neke su nalikovale jedna drugoj do najsitnijih detalja, a neke su imale različite slike na stomaku. Na svakom stomaku druga slika i odmah se zna koja priča ide uz nju. A velika babuška povezuje sve priče kao korice knjigu bajki. Najmanju sliku treba posebno pažljivo pogledati, jer uz malo sreće, čak i na toj malenoj površini može da se uoči pozadina i na njoj šuma ili potok ili cveće. Imala sam sreće, moja babuška je bila posebno lepa. Mogu da se setim svake slike, a još znam i priče o tim slikama, prevele su se same od sebe a da to nisam ni opazila.

Marek me je često molio da mu ispričam te priče. Mislila sam da ga te bajke podsećaju na detinjstvo, možda zato što su bile međusobno slične, ali možda je samo hteo da spreči da nestanu iz mog sećanja.

Marek mi je poklanjao slatkiše ili šareno kamenje koje sam čuvala ispod olabavljene podne daske u svojoj sobi, ali kad bih išla negde s tetkom i kad bismo ga slučajno srele, kratko bi pozdravio i pri tome bi me jedva pogledao, kao da mu ništa ne značim. No posle podne, kad bih došla kod njega, pomilovao bi me po obrazima, seo s druge strane teškog drvenog stola i pio crni čaj s mlekom i šećerom iz jedne čaše sa odštampanim cvećem. Zbog mene je uvek u ostavi imao zalihu pića koja inače nisam dobijala. Radovala sam se penušavom žutom ili crvenom napitku, sedela sam u Marekovom krilu, tražila bih da mi čita knjige ili priča bajke, napeto osluškivala njegov glas. U njemu je postojala nepravilnost koju sam samo ja mogla da čujem, tako sam tad mislila, ton koji me je podsećao na ranija, na mnogo ranija vremena.

Kad sam bila dovoljno velika da se sama vozim autobusom u obližnje mesto, tetka me je jednom nedeljno slala u kupovinu. Dala bi mi dve krpene torbe i još sam nedeljama morala da joj navodim stanice i vreme polaska pre nego što napustim kuću. Nikada nisam ništa zaboravila i mogla sam ponekad da odaberem poneku sitnicu za sebe. S vremenom sam upoznala sve radnje i sve sam brže završavala nabavku, tako da sam još mogla da lutam ulicama i posmatram izloge. Tada sam počela češće da mislim na majku. Stala bih ispred izloga tako da se moj odraz u staklu otprilike poklapa s odećom u izlogu. Negde mi je polazilo za rukom, negde je odeća bila previše visoko okačena.

Zamišljala sam kako bi bilo kad bi se lice moje majke ogledalo pored moga, kako bih se u izlogu smejala pored nje i kako bismo se pri tome držale za ruke.

Ponekada bih se pitala kako bi bilo držati za ruku nekog momka, hodati s njim, kako je to Fini nazivala. Pokušavala sam da se držim uspravno dok sam išla gore-dole ulicom, da uvučem stomak, jer to je izrazito važno, rekla je Fini, da njišem kukovima, tako da je izgledalo kao da nosim visoke cipele. Zamišljala sam kako bi bilo da me neki momak odvede na sunčanu stranu, da pita moju majku za dozvolu da povede njenu jedinu voljenu kćer, da, rekao bi da je povede, majka bi se smeškala i klimnula glavom, uhvatila bi me za rame i gurnula prema mladiću, sklopila ruke ispred stomaka, čekala da me poljubi i zagrli, a onda bi mahala dok ne nestanemo na skretanju.

Fini bi me nekad uzela za ruku dok smo zajedno lutale kroz šumu. Kad bi na povratku kući bilo mračno, uhvatila bi me tako čvrsto da su se otisci njenih prstiju još dugo videli na mojoj ruci. Nisam joj rekla da me to boli. Tokom dugih letnjih popodneva, kad bi nam drugi dosadili i kad nisam bila kod Mareka, sele bismo pored potoka, držale noge u vodi dok ne pocrvene, legle bismo na niske stene tople od sunca i podigle bluze da nam stomaci dobiju boju. Fini mi je pričala priče, ne bajke, pričala je šta je znala o drugim devojkama i o njihovim porodicama i njihovoj starijoj braći i prijateljicama i prijateljima i detaljno o onome što je posmatrala kroz ključaonicu. Objasnila mi je kako će biti za nekoliko

godina, kad budemo mlade žene i kad se muškarci budu zanimali za naše preplanule noge i stomake. Volela sam da je slušam, reči su joj tekle kao potok, skoro kao umirujući žubor, i mada se u njima nisu pojavljivale babe Jage i začarane kraljeve kćeri, napeto sam slušala njene priče. Njena porodica bi za jedno popodne postala moja, Finine priče bih ponela kući i s njima osećaj da sam nešto doživela i pobegla od senke. Jedne večeri sam zapisala jednu rečenicu, pola rečenice, koja mi je usput pala na pamet: Kad bi sve te priče mogle da se drže kao štit ispred tela, da se tuđe rečenice navuku kao nevidljivi plašt. Pročitala sam tu rečenicu Fini kad smo se srele sledeći put, ali ona me je pogledala odozdo prema gore i počela da se smeje. Zgužvala sam cedulju, stavila je u džep i bacila je na putu kući u potok i znala da će se uskoro raspasti, a onda rastvoriti u hladnoj vodi. Takva rečenica mi nikada više nije pala na pamet i nikada više je neću zapisati. Ali tu sam zapamtila.

Stalno se mora započinjati iznova, rekla je tetka, kad sam skupila hrabrosti i pitala je o ranijim vremenima, iako sam slutila da mi opet neće odgovoriti i da će mi dati do znanja da sam je tim pitanjem dovela u neprijatnu situaciju. Prošlost koju sam proživela s majkom, i prošlost s tetkom potirale su jedna drugu, ne sećam se linije njihovog spajanja, uopšte ne pamtim kako sam iz grada došla na selo.

Još znam da nisam razumela tetku, da mi se obraćala na nepoznatom jeziku, i da je trebalo da se čoveku koji je došao po mene obraćam s tata. Prvo sam ga viđala samo vikendom, a onda sve ređe, jer je on prihvatio savet moje

tetke i počeo iz početka. Smela sam da ostanem kod tetke, radovala se što nije sama u velikoj kući.

Tvojoj majci nije bilo dovoljno dobro kod nas, rekla je tetka, i ispričala da sam imala svega nekoliko nedelja kada je napustila selo i mog oca, ali nije nikada htela da se razvede, razlog ni danas ne zna.

I sad si ovde, budi zadovoljna. Znala sam da moram da budem zadovoljna.

Kad je Marek umro, nisam više živela u selu. Slika na čitulji pokazuje ga kao pedesetogodišnjaka, tačno znam jer je to bio njegov najlepší rođendan, jer je fotografija stajala na uskoj polici pored ulaznih vrata, njegov najlepší rođendan, rekao bi svaki put. Fifty-fifty, napisao je neko na donjem rubu rama belom olovkom za korekciju laka. Njegov život ne bi bio dovoljan ni za sto godina, ali ko još može da kaže koliko života je dobio. Moja tetka je umrla pre njega, ona je dobila osamdeset i tri godine, za grob niko ne mora da se brine. Naručila je kamenu ploču i isplatila je godinama pre svoje smrti, pa ko želi, može da stavi sveću ili da položi venac da ga sunce isuš i vetar oduva s grobne ploče. Znala je da se više neću vratiti.

Nisam se vratila, nisam mogla. Dobila sam matrjošku, vrlo je slična mojoj staroj, mojoj sakrivenoj, mojoj bačenoj matrjoški. Rastavila sam je i sve lutke postavila jednu pored druge. Na stomacima su naslikane scene iz bajki, ali me rastužuju kad ih se sada setim. S majkom sam izgubila svoj jezik, reči uspavljivanja, reči utehe, to njihanje i

ljuljanje reči, naša jezička ostrva na kojima je bilo mesta samo za nas dve, na kojima smo jurile kroz grad, do igrališta, do pekara. Kante, lopate i zemičke, ne mogu se setiti koje sam nemačke reči donela kod tetke. I sada: reči utehe iz rečnika, reči utehe izgovorene s trake, ali uljuljkivanje se ne može namestiti, te reči ostaju zaboravljene.

Moj bednij anjol, mora da mi je majka govorila, moj bednij anjol.

Okrećem lutke i stavim ih prema prozoru, sva njihova leđa izgledaju isto. Svetloplavo cveće na crnoj osnovi. Pitam se, pitam se tek sada, gde su nestale moje prve reči, tokom godina procvetale u čitav jezik a zatim ponovo uvenule na strani u senci, čak ni u sećanju nisu ostale, u svakom slučaju, ne u mom.

II

Pećina od paperja

Nemoj da stojiš na vratima, rekla je tetka.

Maja se skloni sa dovratka i zakorači napred, prema tetki.

Da li je stigla? pita Maja.

Tetka obriše vlažne ruke krpom za suđe, uzme pletenu jaknu s kuke, navuče prvo desni rukav, zatim levi, uvek prvo desni, zakopča dva dugmeta, zasuče rukave i ponovo stane za sudoperu. Maja gleda tetku sa strane, bez reči uzme krpu za suđe i pomaže joj: briše posuđe. Krhko nedeljno suđe, beli porcelan sa svetloplavom šarom, sveže obrisani tanjiri i šolje idu na dno kredenca. Maja se penje na stolicu, tetka diže četiri tanjira uvis, Maja gura po dva tanjira ispod svih ostalih.

Da suđe stalno ostane u opticaju, naučila ju je tetka. Šolje može već sama da ostavi, čaše je tetka već stavila na posebne police. Zatim je na redu escajg.

Pazi, nož je oštar, kaže tetka, to svaki put kaže, i Maja ga hvata za dršku, pažljivo briše oštricu, i kad tetka ne

gleda, ispitivački pipne prstom sečivo, pre nego što ga stavi u kuhinjsku fioku. Boji se samo teških tiganja, obema rukama ih odnosi na sto, prvo ih obriše iznutra, okrene ih pa im obriše dno i dršku. Ostavlja ih na stolu, tetka ih sama okači o kuku, ton koji stvaraju kad udare o debeli kameni zid završava ćutljivi čas: za vreme jela se ne govori a pri pranju suđa se pazi da se ne razbije suđe, priča skreće pažnju, ljudi ionako previše pričaju, kaže tetka. Maja prostre krpu za suđe preko naslona stolice, da se suši, tetka spušta rukave vunene jakne preko zglobova, trlja crvene ruke jednu o drugu.

Da li je stigla?, pita Maja još jednom i tetka je kratko pogleda i odmahne glavom. Nedelja je, pošta ne dolazi nedeljom i više ništa neće stići, Uskrs je bio pre tri nedelje. Tetka tera Maju iz kuhinje, otvara mali prozor, zatvara vrata za sobom.

Dete je naraslo, misli, i da su tri godine ništa za staricu a večnost za dete. Kako je i otac upravo ovde ulazio i izlazio, kako ga je ona odgajila jer ga majka nije htela. Kako on treba da živi bez ovog deteta koje je jednom tu stajalo, koje je tako nalikovalo ženi o kojoj nikada više nije govorio.

Maja stoji u hodniku, posmatra tetku koja s teškoćom vezuje cipele, baci brz pogled u visoko ogledalo.

Vraćam se za dva sata, kaže, nemoj ništa da mi izvodiš.

Maja ide u sobu, drveni pod škripi pod naslaganim tepisima, Maja tačno zna kuda treba stupati kako bi naročito glasno škripale. Ide tim glasnim putem, staje celom težinom na podne daske, niko je ne opominje, vraća se

istim putem, onda uza zid do mesta za sedenje pored kaljeve peći. Klekne, na širokim prozorskim daskama uvek stoji cveće, čak i zimi; Maja otkine nekoliko uvenulih cvetova, položi ih u niz na prozorsku dasku, nasloni bradu na dlanove i gleda napolje. Nema šta da se vidi. Oblaci, padina obrasla travom, baštenska ograda, linija susedne kuće, deo štale. Letva od Cvetne nedelje ukoso je uglavljena ispod krova štale, crveno-belo-crvena traka labavo visi odozgo.

Zašto otac nije pisao, ni za Božić, ni za Uskrs, inače su njegove čestitke uvek dolazile tačno na vreme, ponekad čak nedelju ili dve ranije.

Drage moje, srećni praznici.

Tetka bi kratki pozdrav svaki put pročitala naglas i čestitku stavila pored ostalih u kutiju. Kad je Maja htela da zna da li još nešto piše u njoj, tetka bi uvek odmah-nula glavom, i kad je jednom pitala zašto otac više nije tu i zašto nikada ne dolazi u posetu i gde stanuje, rekla je da uvek treba gledati unapred i pogledala Maju tako da je Maja grizla usne dok se tetka nije okrenula i napustila prostoriju.

Ne možeš odseći parče prošlosti, često to govori, tetka se razume u sečenje, seče hleb, seče luk, slaninu, šargarepu, paradajz. Kuva u emailiranim loncima, podgrejava šta ostane, nedeljom peče kolače, jednostavne kolače od dizanog testa s mrvicama ili voćem, Maja poslednji suvi komad dobija četvrtkom nakon večere. Tetka vodi računa da dete raste, da je čisto i sito. Od stalnih pitanja ne postaje se sit, još to mora da nauči Maju, da pitanja služe da bismo

se raspitali o nečijem zdravlju ili o vremenu, apetitu ili o tome je li sto već postavljen i jelo gotovo.

Hladno je u sobi, Maja navuče crveni vuneni prekrivač preko ramena. U peći su spremne cepanice i papir za slučaj da vredi naložiti. Njen otac je živ zahvaljujući ovoj peći, ispričala joj je jednom tetka. Da je zima u godini njegovog rođenja bila posebno oštra i da je peć redovno gorela. Da je slabашnu bebu umotala u krpe i stavila je u korpu na peć.

Ali o čestitkama nije rekla ništa i više nije govorila o tome zašto je otac otišao upravo kad se Maja navikla da mu kaže tata.

Majino sećanje se sažima na trenutak kad je prvi put ušla u kuću. Otac je išao ispred nje i seo je za prazan drveni sto, Maja je ostala da stoji na vratima i nije razumela šta tetka hoće od nje.

Nemoj da stojiš na vratima, mora da joj je rekla, jer to uvek kaže kad se Maja osloni na dovratak, čeka da joj tetka u ruku ugura krpu za suđe ili joj bradom pokaže prema kredencu kad Maja treba da postavi sto.

U prostoriji je bilo mračno, Maja je brojala male prozore, adzin, dva, tri, do deset je već znala da broji, ali ih je bilo samo tri. Tri mala prozora u debelom kamenom zidu. Tavanica prekrivena drvenim pločama. Iznad stola za ručavanje plafonjera iz koje je dolazilo slabo svetlo. Tetka joj je okrenula leđa, bavila se suđem, kuvala je nešto na šporetu. Miris koji se širio iz lonca Maji nije bio poznat, nije mogla ni da kaže da li joj je bio prijatan ili nije. Stajala

je u dovratku kao prikovana, gledala je naizmenično oca pa tetku i tako ponovo. Očevo lice u polusenci. Niko nije gledao u nju, tetka je ocu stavila čašu mleka na sto, promešala hranu u loncu, otac je zurio u sto. Tako, rekao je. I još jednom, tako. Nakon izvesnog vremena, koje se Maji učinilo besкраjno dugim, tetka je napravila nekoliko koraka prema njoj. Maja je stajala pred cvetnom keceljom, tetka je obrisala mokre ruke o nju, uhvatila Maju za rame i gurnula je prema stolu. Maja je sela preko puta oca, gledala ga kako pije mleko.

Posetio ju je u domu, upravnica doma je Maji dala do znanja da je to njen otac, i ovaj otac je pošao s njom u šetnju i poveo je na sladoled. Sladoled od jagoda. Kad se vratila, stala je usred sobe za igru. Sladoled od jagoda, povikala je i pokazala na usta i na haljinu punu ružičastih fleka. Jedna devojčica je stala ispred nje i jezikom joj prešla preko usana, a onda je počela da viče i jedna vaspitačica je došla i strogo je pogledala, bez reči uhvatila devojčicu ispod ruku i iznela je iz prostorije.

Nakon nekog vremena ista vaspitačica je u torbu spakovala nekoliko komada odeće i matrjošku na vrh, obula je Maji cipele i gurnula je ispred vrata gde ju je čekao otac. Morala je da pođe s njim jer je njena majka ležala ispod zemlje i on će se brinuti o njoj.

Tetka je pred nju stavila lončić s toplim mlekom, usula malo kakaoa, bučno promešala i pokazala joj da pije. Sela je s njima, gledala u Maju, pružila ruku i pogladila dete po glavi.

Biće već, sve će biti, rekla je.

Otac nije ništa rekao.

Sat u sobi otkucava triput, za sat vremena će tetka opet biti tu. Kaljeva peć je hladna, udarci sata se stišavaju, soba pod bledim popodnevnim svetlom izgleda još mračnija nego inače. Maja se izvuče iz vunenog prekrivača, osluškuje da li je u kući zaista sve mirno, spusti noge jednu pored druge na pod i bira tiši put, šunja se, iako je sama, do ostave. Negde zapucketa drvo, greda, zidne ploče u hodniku, pod, Maja se uplaši, ali ostaje mirna, bila je to samo kuća, položi ruku na kvaku, nada se da je tetka nije zaključala. Vrata se otvaraju, miriše na luk i dimljene kobasice, Maja se propinje na prste da bi dosegla prekidač, on visi s tavanice, opušteno, na kablu. Svetlo zatreperi, onda se umiri, osvetli police, zabranjenu prostoriju u koju samo tetka sme da uđe. Pritom nema tu ničega što bi moglo mamiti decu, samo čvrsto zatvorene tegle marmelade, pakovanja šećera i brašna, posude s mašću, povrće, hleb koji prvo mora ovde da stoji tri dana pre nego što ga tetka naseče, da se ne bi previše pojeo. Tu je tetka nestala nakon što je pročitala poslednju očevu čestitku:

Drage moje, srećni praznici.

Maja pretražuje policu po policu, gura merdevine iz stražnjeg ugla sobe u sredinu, opipava najgornju policu. Oseti nešto uglasto, tvrdo, čvrstu kartonsku kutiju. Vrhovi prstiju grebu po njoj, premalena je, ne može da je povuče još napred. Onda uspe da dohvati ivicu poklopca, zavuče prste ispod njega, malo-pomalo povlači kutiju prema sebi, sve dok je ne uzme obema rukama. Lagana je, lakša nego

što je očekivala. Maja stavlja kutiju na merdevine, skida poklopac i vadi čestitku po čestitku. Ne može da čita očev rukopis iako ju je nastavnica pohvalila zato što tako brzo pamti slova, brže od druge dece, ali očev rukopis se vuče u velikim zavijucima preko ograničenog prostora na čestitki kao trag u snegu, prepleteno, nečitko, utisnuto u hladnu belinu s opalih grančica ili snežne kapice koje su se u krupnim kapima otapale s grana. Maja diže prema svetlu uskršnjeg zeku, jelke i rođendanske torte, ispisanu stranu drži iskosa, dodiruje je prelazeći kažiprstom preko nje, duva u nju, vlaži prst pljuvačkom, pažljivo je opipa vlažnim prstom, ali nikakvo tajno pismo se ne pokazuje, ništa nije bilo napisano a onda izbrisano.

Drage moje, srećni praznici, Maja mora da veruje tetki, hrpa želja stigla tačno na vreme, u staroj kutiji bez duplog dna.

Maja vraća kutiju, dodirne luk, kobasice, hleb, pomiriše svoje prste, ugasi svetlo, zatvori vrata i popne se stepenicama u sobu. Legne u krevet, sakrije se ispod debelog jorgana od paperja, pazi da joj ne viri nijedan izdajnički pramen kose, da joj noge budu ispružene a da joj koleno ne podigne jorgan u brdo, da diše polagano. Udiše i izdiše, vazduh postaje topao i gust, gust kao sirup koji se ne sme piti bez razređivanja, napravi malu pukotinu za vazduh sa strane prema zidu, zatvori oči. Vidi luk i hleb, treperavo svetlo, vidi kako opipava police, dodiruje sve što vidi. Prašina se lepi na njen prst, oblizuje ga: kao šećer, zašto joj niko nije rekao da prašina ima ukus šećera, gore ima još toga, ispruži se, hoće da dosegne najvišu policu, tada joj

se noge odvoje od tla, kako je to jednostavno, samo treba želeti dovoljno snažno, koleba se malo u vazduhu, više, još malo više, ispruži ruke, čvrsto se drži za police, ali umešto prašine vidi rođendanske torte, jednu pored druge. Hoće da prstom pipne krem, ali šareno obojeni šlag je krut, isušen, torte su od kartona, oblepljene tvrdim šećernim srcima. Maja odlomi jedno ružičastocrveno, osušeno šećerno srce, glasno puca kad ga odlomi, puca još jednom i još jednom, kao eho, mada je uzela samo jedan komadić. Odjednom naleti hladni vazduh, lomljava prestaje, tetkine kućne papuče stoje ispred Majinog kreveta, njene ruke su energičnim pokretom sklonile prekrivač.

Nema spavanja preko dana, kod mene ne, kaže, kartonske torte nestaju, srca, šećer, lebdenje. Kod mene ne, kaže tetka, ne glasno, skoro tiho, ali tako odlučno da Maji navru suze na oči i ona ustaje bez reči, potrese jastuk i prekrivač, ide za tetkom koja više ne progovara ni reči, nego bradom pokaže prema kuhinjskim vratima, prema kredencu, prema stolu, malo kasnije prema nožu za hleb i čajniku.

Ne može to tako, kaže zatim dok sede za stolom, ja ovde ne vaspitavam dangube, i Maja zna da nema razloga da plače, tetka ne viče i ne udara, i Maja zamišlja kako voda u njenim očima nestaje pre nego što poteče, čvrsto zamišlja, da bi tetka videla da je razumna, velika devojčica, i polazi joj za rukom, proguta suze, obećava da će biti korisna, čak i nedeljom.

Tetka stavlja komad kolača pred nju, kolač od dizanog testa s mrvicama, sveži nedeljni komad.

Nije ti lako, dete, kaže zatim, a sad jedi.

Savijanje papira joj je pokazala nastavnica. Ugao na ugao, rub na rub, Maja izravna pregib noktom na palcu, savije nastale vrhove prema gore, strpljivo čupkanjem popravi sitne šapice, kljunove, rogove i svojoj menažeriji dodaje jednu papirnu životinju za drugom. Da li i Fini savija papir, pitala je tetka, i Maja je klimnula glavom. Tetka plete prekrivač, klupka vune različite boje naizmenično se trzaju u korpi od vrbovog pruća. Maja oseća hladnoću kalja, od peći iza leđa, ipak se naslanja na nju, to je njeno mesto, iz večeri u več. Sutra popodne će otići do Fini ili Mareka, a uveče će pročitati jednu stranu i napisati nekoliko redova i tetka će vući svoja klupka vune i povremeno pogledati da bi proverila da li je Majin pogled usmeren u knjige ili negde drugde.

Jelen je gotov. Maja mu odvoji noge, namesti rogove, iglom mu probuši rupu u leđima, da bi ga okačila o providnu nit. Maja ga okači s drugim papirnim životinjama ispred prozora, pokreću se u vazduhu, Maja posmatra ples životinja.

Htela bi da okači jelene ispred svih prozora i lisice i gavrane i golubove i leptira i uglačane staklene perle koje prelamaju svetlo i odslikavaju ga i bacaju svetlosne šare na okrečene zidove. Tetka nema ništa protiv.

Ako mi ništa drugo ne razbacaš, kaže, i Maja odmahne glavom, odgovara, ne, neću ništa razbacati, i izvuče zlatni list iz školske torbe. To će biti leptir.

Bilo je lako krišom staviti list papira, sjajni papiri na stolu nastavnice su bili previše primamljivi. Čak ni Fini nije ništa primetila, iako je čitavo vreme sedela pored nje, i Maja joj nije ništa rekla, jer zlatnog leptira želi samo za sebe. Moraju se isplatiti preostali školski časovi provedeni

s grižom savesti, rubovi moraju biti sasvim čisti, svako popravljanje će kasnije biti vidljivo. Leptira je teže saviti od gavrana ili čak od jelena, on mora da uspe iz prve, njegova zlatna krila moraju da igraju na svetlu i on mora da se okreće najlepše od svih životinja.

Tetka ustaje da donese novu vunu. Iza vrata je korpa, napola puna kocaka za igru, u njoj su klupka vune u svim bojama. Jednom, Maja je baš bila nekoliko meseci kod tetke i imala je četiri godine, Marek je svratio i doneo joj je šarene kocke, lutku i spravu za duvanje balona od sapunice.

Da ima čime da se igra, rekao je, i tetka je bradom pokazala na Maju koja je sedela na krpari u uglu i pokušavala da izgradi kuću od cepanica.

Ima već nešto, rekla je, ali je ostala za šporetom kad se Marek sagnuo prema detetu i raširio svoje poklone ispred njega.

Kaže se hvala, promrmljala je tetka.

U redu je, rekao je Marek i pri odlasku stavio kapu. Jednog dana je tetka detetu uplela dve pletenice i obukla mu najlepšu haljinu, očišćene čizme i toplu jaknu, i po gustoj vejavici su otišle Marekovo kući i tetka je detetu naglasila da mora lepo izgovoriti reči, sve će biti sasvim u redu. Marek je siroto pseto i niko u selu ne zna zašto je zaista ovde, ali one su pristojne a pristojni ljudi zahvaljuju kad dobiju poklon.

Maja se plašila izgovaranja reči, u ušima joj je odzvanjao smeh dece kad je trebalo da vaspitačicu pita šta znači piškiti. Samo se Fini nije smejala, uzela ju je za ruku i obećala joj da će sledeće godine sedeti pored nje u školi i sve joj objasniti, velika časna reč.

Ali sad je njena ruka bila stegnuta u tetkinoj ruci, Maja je šaputala reči sebi u bradu, i kad je Marek otvorio vrata, krenulo je samo mucanje, a onda suze a onda je Marek obe zamolio da uđu i tetki je usuo čaj a detetu čašu soka od maline, i uputio je Maji pogled od kojeg su reči potekle, tetka je konačno pustila Majinu ruku i Maja je popila sok i osvrnula se po sobi i nigde nije mogla da otkrije pseto o kojem je tetka govorila.

Dodi, dete, pomози mi, rekla je tetka, i Maja je gurnula zlatni papir na stranu, savila je ruke. Tetka je obavila vunu oko Majinih prstiju koje je kruto ispružila uvis i smotala je u čvrsto klupko. Dodi, dete, pomози mi, kaže tetka kad joj je korpa previše teška ili kad nešto ne može da nađe. Jedi, dete, kaže tetka kad stavi tanjir pred Maju.

Maja je čista, sita je, mrvica od nedeljnog kolača je odmah posle večere oprala s ruku, uskoro je vreme za spavanje. Kao i u kuhinji i u sobi je samo jedna sijalica, tetkino lice se nalazi u polusenci, klupko vune koje bdi na svetlu, Maji se oči sklapaju.

Noću se sme bez kazne ležati u pećini od paperja, leži se meko i tako da ti je toplo. Ako se Maja samo malo pomeri, prekrivač zašušti kao tkanina večernje haljine i Maja ponekad veruje da oseti i nežan miris, dašak skupog parfema. Miris ostaje na njenom krevetu dok ne zaspi, i tek sa snovima se šuštanje odšunja kradom, tiho, sasvim tiho, da ne probudi dete i lebdi nad podnim daskama.